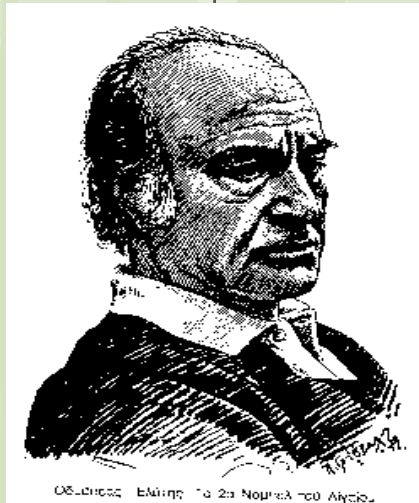

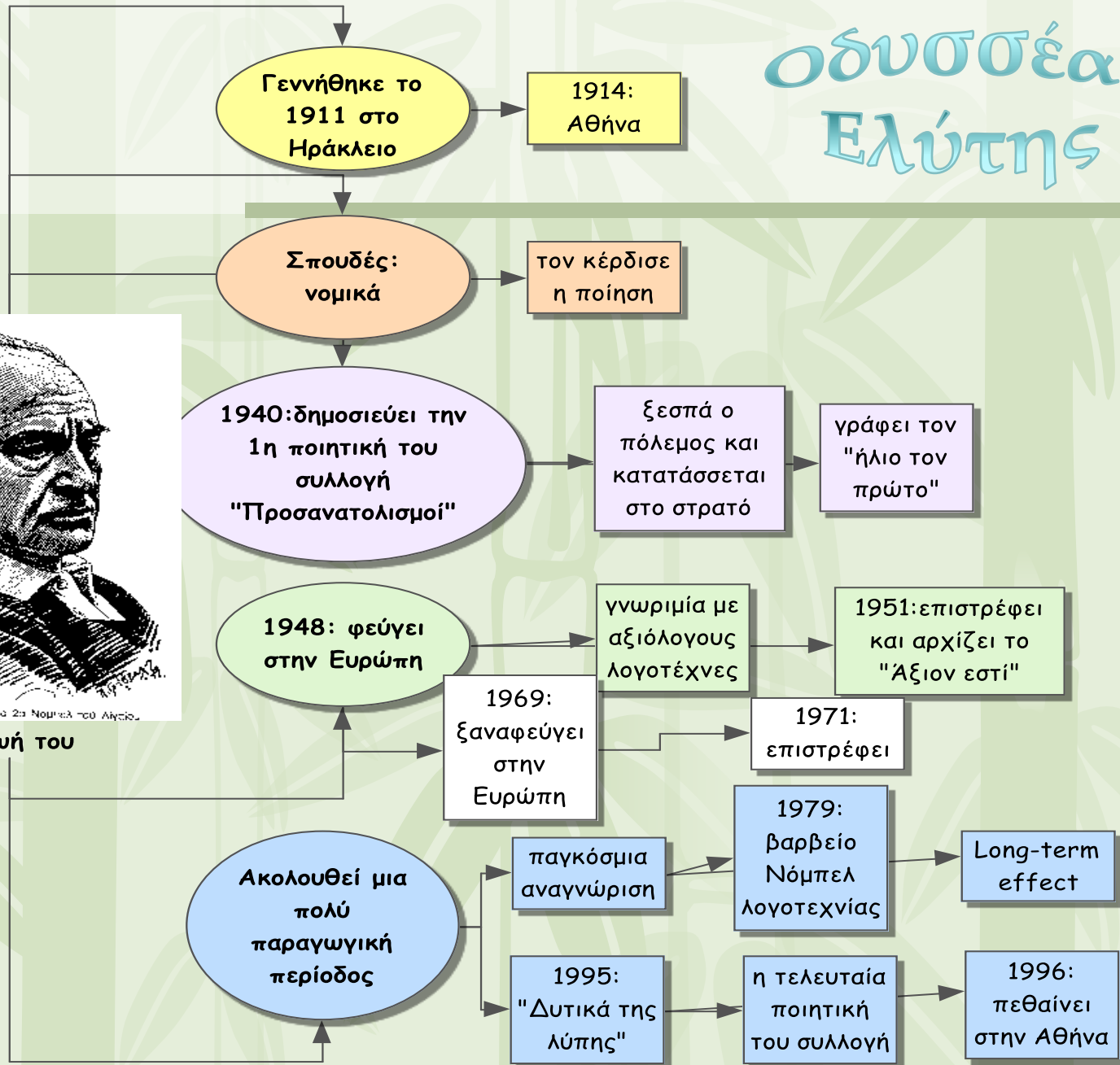
Οδυσσεάς Ελύτης

Πίνοντας ήλιο κορινθιακό

Οδυσσέας Ελύτης

Η ζωή του

Το έργο του

- Ποιητικές συλλογές,
- «Προσανατολισμοί» (1940)
- «Ήλιος ο πρώτος, παραλλαγές πάνω σε μίαν αχτίδα» (1943)
- «Το Άξιον Εστί» (1959)
- «Έξι και μια τύψεις για τον ουρανό» (1960)
- «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για το χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας» (1962)
- «Θάνατος και ανάστασις του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου» (1971)
- «Ο Ήλιος ο ηλιάτορας» (1971)
- «Το φωτόδεντρο και Η δέκατη τέταρτη ομορφιά» (1971)
- «Τα ρω του έρωτα» (1972)
- «Ο Φυλλομάντης» (1973)
- «Τα Ετεροθαλή» (1974)

- «Σηματολόγιον» (1977)
- «Μαρία Νεφέλη» (1978)
- «Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας» (1982)
- «Ημερολόγιο ενός αθέατου Απριλίου» (1984)
- «Ο Μικρός Ναυτίλος» (1985)
- «Τα Ελεγεία της Οξύπετρας» (1991)
- «Η ποδηλάτισσα» (1991)
- «Δυτικά της λύπης» (1995)

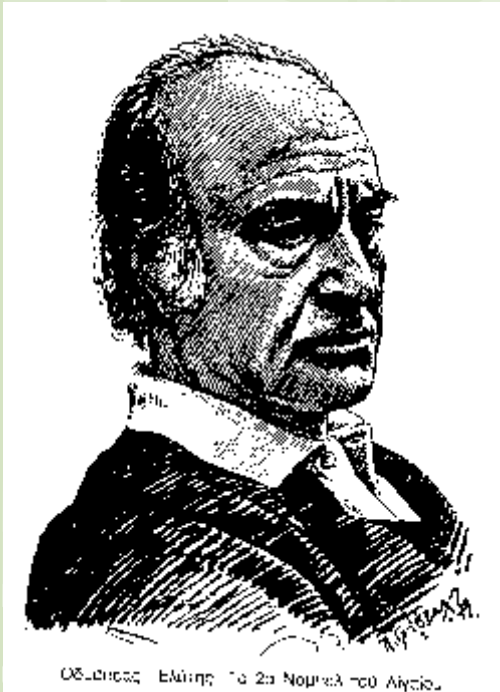
- **Μεταφράσεις:**

- «Δεύτερη γραφή» (1976)
- «Σαπφώ» (1984)
- «Η αποκάλυψη» (1985)

- **Πεζά, δοκίμια**
- «Η Αληθινή φυσιογνωμία και η λυρική τόλμη του Ανδρέα Κάλβου»(1942)
- «Ο ζωγράφος Θεόφιλος» (1973)
- «Ανοιχτά χαρτιά» (1974)
- «Η μαγεία του Παπαδιαμάντη» (1976)
- «Αναφορά στον Ανδρέα Εμπειρικό» (1978)
- «Ιδιωτική Οδός» (1989)
- «Τα Δημόσια και τα Ιδιωτικά» (1990)
- «Εν λευκώ» (1992)
- «Ο κήπος με τις αυταπάτες» (1995)

- **Μελοποιημένα έργα / ποιήματα του Ελύτη:**
- Σημαντικός αριθμός ποιημάτων του Οδυσσέα Ελύτη έχει μελοποιηθεί και τραγουδηθεί από πολλούς καλλιτέχνες. Μερικά έργα αναφέρονται παρακάτω: «Άξιον Εστί», Μίκης Θεοδωράκης, Της δικαιοσύνης Ήλιε νοητέ, Ένα το χελιδόνι, Μικρές Κυκλάδες, Του μικρού Βοριά, Μίκης Θεοδωράκης, Η Μάγια, Μίκης Θεοδωράκης, Τα Ρω του Έρωτα, Το θαλασσινό τριφύλλι, Λίνος Κόκκοτος, Η πεντάμορφη στον κήπο, Γιώργος Κουρουπός, Η νεροσταγόνα, Θόδωρος Αντωνίου, Με την πρώτη σταγόνα της βροχής, Μάνος Χατζιδάκις, Ο Ήλιος ο ηλιάτορας, Δημήτρης Λάγιος

Ο Ελύτης και ο υπερρεαλισμός

- Στις πρώτες συλλογές του, *Προσανατολισμοί* (1940) και *Ήλιος ο Πρώτος* (1943):

είναι εμφανείς οι επιδράσεις από τον υπερρεαλισμό, από τον οποίο αργότερα διατήρησε μόνο τον **απροσδόκητο συνειρμό κρυστάλλινων εικόνων**, καθώς και τη **δυναμική διαύγεια** των λέξεων

Ο Υπερρεαλισμός

- Ο Υπερρεαλισμός υπήρξε **μεγάλο πρωτοποριακό κίνημα** που δεν περιορίστηκε μόνο στη λογοτεχνία αλλά αναπτύχθηκε και στις άλλες τέχνες. Εμφανίστηκε το **1924** στη Γαλλία με αρχηγό τον Αντρέ Μπρετόν.
- Οι Υπερρεαλιστές επηρεάζονται από την ψυχανάλυση και χρησιμοποιούν τα διδάγματα του συμβολισμού. Πιστεύουν ότι ο άνθρωπος πρέπει να ξεφύγει από την καθημερινή πραγματικότητα χρησιμοποιώντας τη φαντασία, την τύχη, το όνειρο και το ασυνείδητο.
- Στη λογοτεχνία οι υπερρεαλιστές καλλιέργησαν κυρίως την **ποίηση** με απόλυτη ελευθερία στο λεξιλόγιο και στη στιχουργική. Στην Ελλάδα ο υπερρεαλισμός υιοθετήθηκε από σημαντικούς ποιητές όπως ο Εμπειρικός, ο Εγγονόπουλος, ο Γκάτσος και ο Ελύτης στις πρώτες του συλλογές.

σπάσιμο της παραδοσιακής αισθητικής του στίχου και του λογικού ειρμού

καταργούνται οι μορφικοί περιορισμοί (μέτρο, ομοιοκαταληξία)

καθιερώνεται ο ελεύθερος στίχος

αχαλίνωτη φαντασία, η κρυστάλλινη διαύγεια των εικόνων και η δυναμικότητα των λέξεων

όνειρο και φαντασία

τολμηρή χρήση της γλώσσας

τυχαία καταγραφή ελεύθερων συνειρμών και η απελευθέρωση του υποσυνειδήτου

καταρρέει η λογική συνοχή

οι σκέψεις και οι εικόνες δεν είναι οργανωμένες

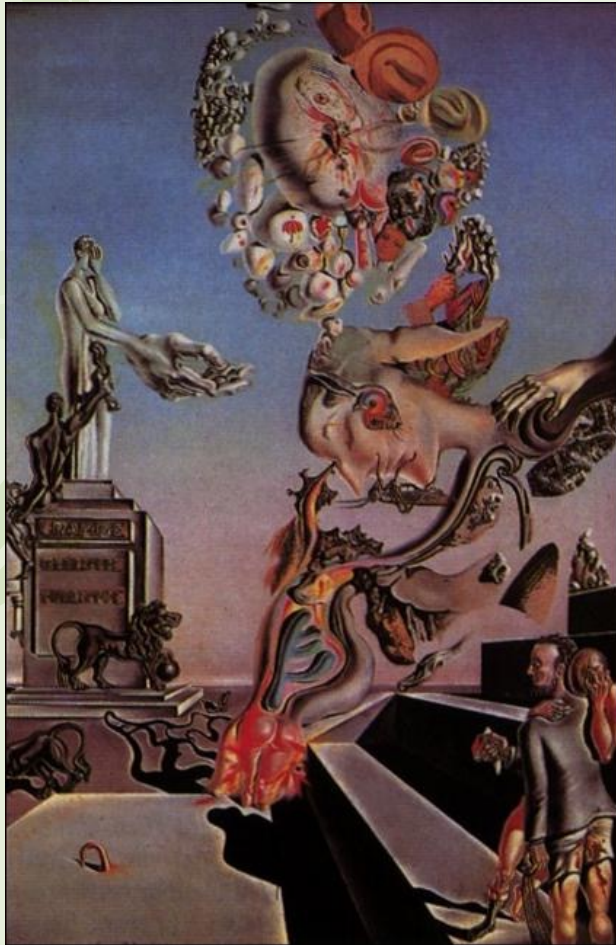
Τα κυριότερα γνωρίσματα του υπερρεαλισμού

φύση
χιούμορ
ερωτισμός
αισιοδοξία

με παράξενους συνειρμούς

και

συνδυασμούς λέξεων

Η γλώσσα του υπερρεαλισμού

ανασηματοδότηση
καθημερινών και
οικείων λέξεων

τολμηρές
μεταφορές

τολμηρές
παρομοιώσεις

τολμηρές
μετωνυμίες

τολμηρές
αντιθέσεις

τολμηρές
εικόνες

το όνομα
του
δημιουργού
αντί για το
δημιούργημα

σχήμα λόγου κατά το
οποίο χρησιμοποιούμε

το
αφηρημένο
αντί για το
υγκεκριμένο

το περιέχον
αντί για το
περιεχόμενο

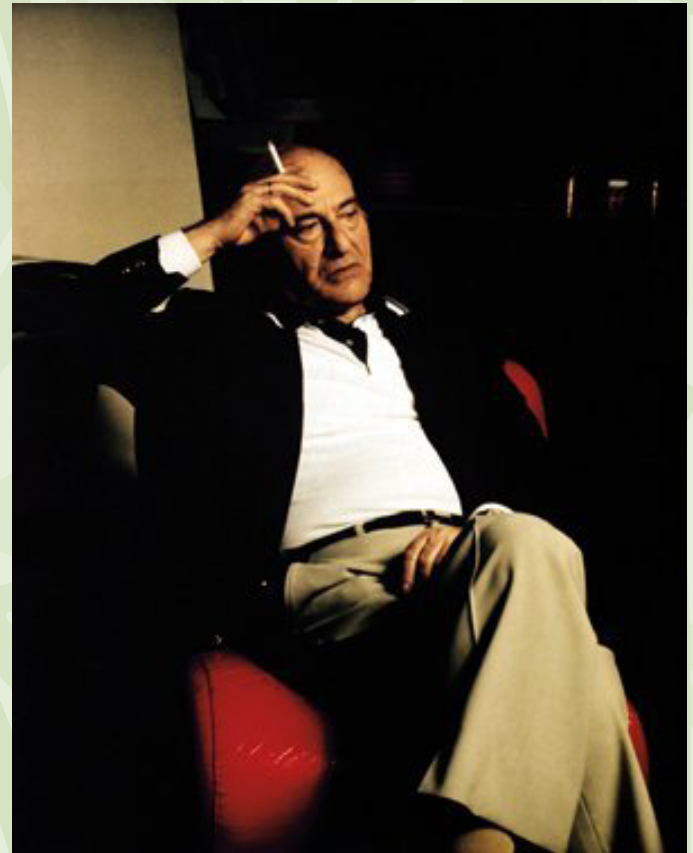
-
- Ο Ελύτης ανήκει στην ηγετική ομάδα της γενιάς του '30, την οποία συγκρότησαν λογοτέχνες όπως ο Γ. Σεφέρης, ο Άγ. Τερζάκης και άλλοι.
 - Η ομάδα αυτή επιχείρησε την ανανέωση της ελληνικής λογοτεχνίας δίνοντάς της ευρωπαϊκό προσανατολισμό. Είναι η λεγόμενη νεωτερική ή μοντέρνα ποίηση.

Διαφορές νεωτερικής - παραδοσιακής ποίησης

- Στην παραδοσιακή ποίηση:
- το ποίημα ξεκινά από μια «ιδέα» που γίνεται «μύθος ή ιστορία»,
- κατοχυρώνεται από ένα «λεξιλόγιο»
- και χρωματίζεται από ένα «μουσικό τόνο».
- Στη νεωτερική ποίηση:
- υπάρχει μια τάση προς την «απορρύθμιση» του ποιήματος,
- απομάκρυνση από τον «μύθο» και
- σταδιακή αποσύνδεση των λέξεων από το «νόημά» τους.

Η ποιητική συλλογή *Ήλιος ο Πρώτος (1943)*

- Σε πείσμα της εποχής (Κατοχή), η συλλογή εκφράζει αισιοδοξία.
- Αποτελεί έναν ύμνο στη χαρά της ζωής, την ομορφιά της φύσης, το φως και τον έρωτα.

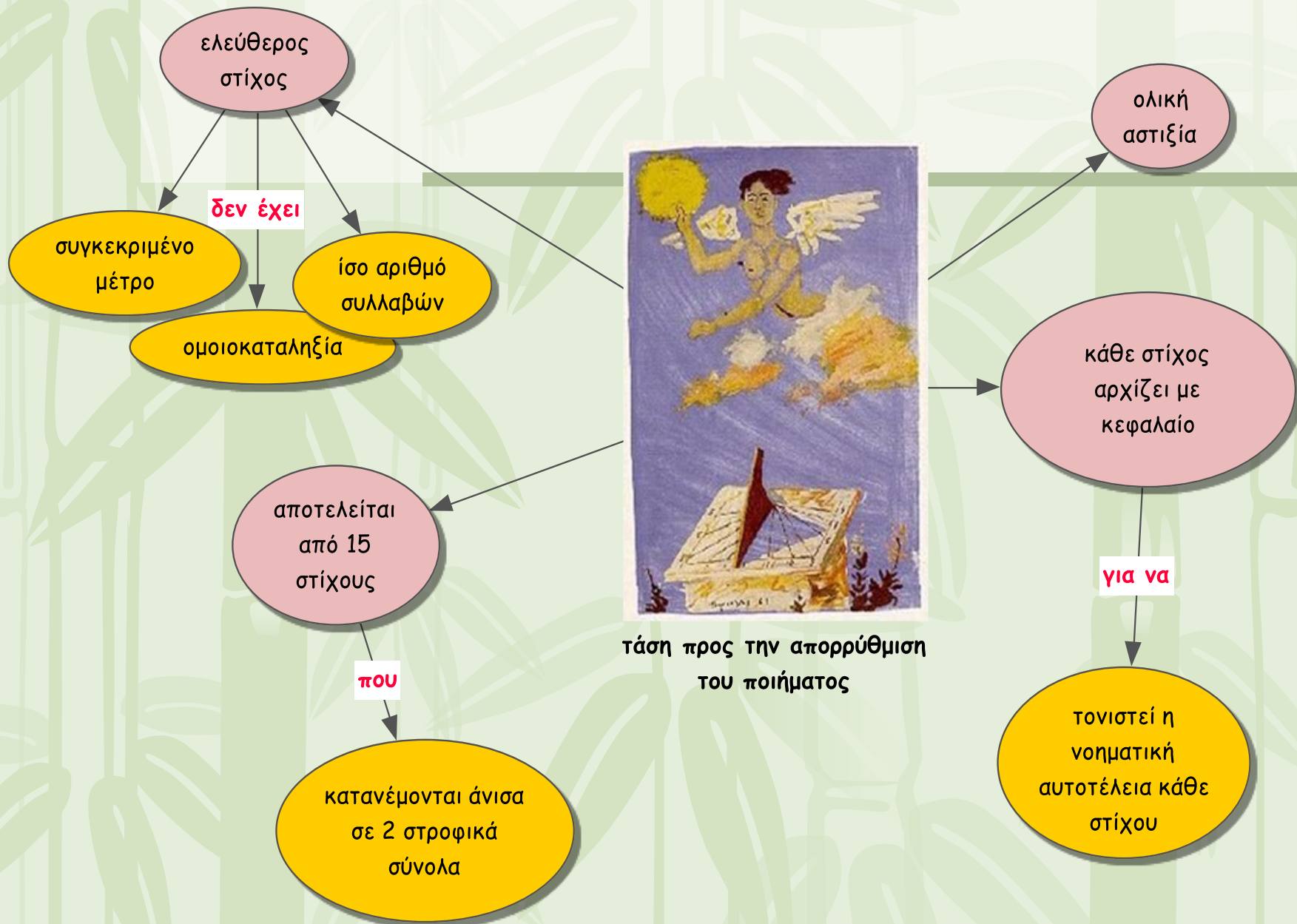

Πίνοντας ήλιο κορινθιακό

- Πίνοντας ήλιο κορινθιακό
Διαβάζοντας τα μάρμαρα
Δρασκελίζοντας αμπέλια
θάλασσες
Σημαδεύοντας με το καμάκι
Ένα τάμα ψάρι που γλιστρά
Βρήκα τα φύλλα που ο
ψαλμός του ήλιου
αποστηθίζει
Τη ζωντανή στεριά που ο
πόθος χαίρεται
Ν' ανοίγει.
- Πίνω νερό κόβω καρπό
Χώνω το χέρι μου στις
φυλλωσιές του άνεμου
Οι λεμονιές αρδεύουνε τη
γύρη της καλοκαιριάς
Τα πράσινα πούλια σκίζουν
τα όνειρά μου
Φεύγω με μια ματιά
Ματιά πλατιά όπου ο
κόσμος ξαναγίνεται
Όμορφος από την αρχή στα
μέτρα της καρδιάς

**Ποια στοιχεία νεωτερικής ποίησης
διακρίνουμε στο ποίημα του Ελύτη;**

Θέμα του ποιήματος

- **Θέμα:** Οι όμορφες εμπειρίες του ποιητή μέσα στην καλοκαιρινή φύση.
- Το ποίημα περιέχει θετικά βιώματα του ποιητή από τα καλοκαίρια των παιδικών του χρόνων στη φύση.
- **Ποια στοιχεία παίζουν ρόλο για τη δημιουργία των θετικών του βιωμάτων;**
 - ⇒ ο ήλιος, η θάλασσα, ο φυτικός και ζωικός κόσμος
- **Ποιος είναι ο χρόνος του ποιήματος;**
 - ⇒ το τώρα αν και ο ποιητής αναφέρεται σε πράξεις, αισθήσεις και αισθήματα του παρελθόντος.
- **Πώς μεταφέρεται ο ποιητής στο παρελθόν;**
 - ⇒ μέσω της φαντασίας, φαντάζεται ότι ξαναζεί το παρελθόν. Μέσω της φαντασίας ο ποιητής βιώνει μια απόλυτη ταύτιση με τη φύση.

Ο χώρος και ο χρόνος

- Χώρος: η καλοκαιρινή φύση
- **Ποια στοιχεία συνθέτουν το οικείο ελληνικό τοπίο του καλοκαιριού;**
 - ⇒ ήλιος, θάλασσα, αμπέλια, λεμονιές, αρχαία μάρμαρα
- **Ποιος είναι ο χρόνος του ποιήματος ; Πώς το καταλαβαίνουμε;**
 - ⇒ το παρόν - το καταλαβαίνουμε από τα ρήματα που είναι σε χρόνο **ενεστώτα**. Όλα συμβαίνουν στο τώρα και ο ποιητής εμφανίζεται να χαίρεται ανέμελα τη ζωή του στην καλοκαιρινή φύση. Στην πραγματικότητα όμως όλα αυτά είναι βιώματα του παρελθόντος.
- **Ποιος είναι ο πραγματικός χρόνος;**
 - ⇒ αυτός του πολέμου και της Κατοχής;

- **Πώς τον εξαφανίζει ο ποιητής:**

⇒ με τη φαντασία του. Αντί να κάνει αναδρομή στο παρελθόν, με τη βοήθεια της μνήμης, ξαναζωντανεύει με τη φαντασία τα περασμένα, κάνει το παρελθόν, παρόν κι έτσι καταργεί τη θλιβερή πραγματικότητα που τον πιέζει.

- Ξαναπλάθει τον κόσμο από την αρχή, στα μέτρα της καρδιάς του ⇒ πρόκειται για μια νέα πραγματικότητα (υπερπραγματικότητα), πλασμένη με τη φαντασία, που μπορεί να ικανοποιεί τους πόθους του συμφιλιώνοντάς τον με τη φύση.

Η ποιητική δράση

- **Τι πρόσωπο χρησιμοποιεί ο ποιητής:**
⇒ σε **πρώτο** πρόσωπο απαριθμεί τις όμορφες εμπειρίες του στη φύση.
- **Ποιες λέξεις κυριαρχούν στο λόγο του;**
⇒ κυριαρχούν οι ρηματικοί τύποι που δίνουν έντονη αίσθηση δράσης με πρωταγωνιστή τον ίδιο. Συγκεκριμένα έχουμε 4 μετοχές.
- **Ποιες είναι αυτές και πώς λειτουργούν;** (τι αίσθηση δημιουργούν;)
⇒ **πίνοντας, διαβάζοντας, δρασκελίζοντας, σημαδεύοντας**
⇒ δημιουργούν μια προσδοκία και προετοιμάζουν για κάτι που θα δηλωθεί πιο κάτω με το ρήμα **βρήκα**. φαίνεται να απολαμβάνει με *όλες τις αισθήσεις του* το ελληνικό τοπίο
- **Πώς σχετίζονται οι μετοχές με τη φύση:**
⇒ οι ενέργειες που δηλώνονται με τις μετοχές έχουν όλες σχέση με τη γνωριμία και το δέσιμο του ποιητή ε τη φύση. ⇒

Γνωριμία-δέσιμο με τη φύση

- **Δηλαδή:** απολαμβάνοντας τον ήλιο με όλες του τις αισθήσεις, κατανοώντας για πρώτη φορά τη σημασία των αρχαίων ερειπίων, διασχίζοντας αμπέλια και ακρογιαλιές και σημαδεύοντας με το καμάκι του ψάρια, ο ποιητής καταλήγει ότι **βρήκε**, ανακάλυψε κάποια πολύ σημαντικά πράγματα.
- **Ποια είναι αυτά;**
 - ⇒ τα **φύλλα** τα οποία **αποστηθίζει** ο ήλιος και η **ζωντανή στεριά** που προκαλεί τον πόθο.
- **Σύμφωνα με την κοινή λογική αυτά τα ευρήματα έχουν κάποια ιδιαίτερη αξία;**
 - ⇒ όχι, αλλά για τον ποιητή είναι πολύ σημαντικά, γιατί δείχνουν τη στενή σχέση του με τη φύση, η οποία είναι γι' αυτόν ζωντανή και βρίσκεται σε μια μυστική σύνδεση μαζί του.

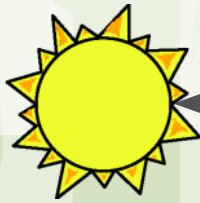
- **Έχοντας λοιπόν ανακαλύψει αυτά τα ουσιαστικά για τη ζωή του πράγματα, πώς παρουσιάζεται ο ποιητής στη 2^η στροφή:**
 - ⇒ να απολαμβάνει τα απλά δώρα της φύσης
 - ⇒ **πίνει νερό, κόβει καρπούς, αγγίζει τον άνεμο**
 - ⇒ το βλέμμα του απλώνεται στις λεμονιές, μυρίζει το άρωμά τους, ενώ γύρω του πετούν τα πράσινα πουλιά των ονείρων του.
- **Τι δηλώνει η φράση: φεύγω με μια ματιά:**
 - ⇒ μια νοερή φυγή με το ανοιγοκλείσιμο των βλεφάρων, ένα πέταγμα προς το μέλλον, προς έναν κόσμο ξαναγεννημένο και όμορφο, όπως τον επιθυμεί η καρδιά του.
 - ⇒ η απόσταση ανάμεσα στην πραγματικότητα και τους πόθους του εξαφανίζεται με το όνειρο και τη φαντασία
 - ⇒ εδώ φαίνεται η απελευθερωτική δύναμη της φαντασίας και του ονείρου

Γλώσσα και στίχος

- **Γλώσσα:** απλή δημοτική, ακολουθεί τη σύνταξη του προφορικού λόγου. Γλώσσα πλούσια, παραστατική και λυρική
- **Λεξιλόγιο:** κυριαρχούν τα ρήματα, οι μετοχές και τα ουσιαστικά ⇒ που δίνουν κίνηση και ζωντάνια, ενώ τα επίθετα είναι ελάχιστα.
- **Ύφος:** απλό και ζωηρό.
- **Στίχος:** ελεύθερος, χωρίς συγκεκριμένο μέτρο και ομοιοκαταληξία.
- Το ποίημα είναι λυρικό

**Τα εκφραστικά στοιχεία του
ποιήματος**

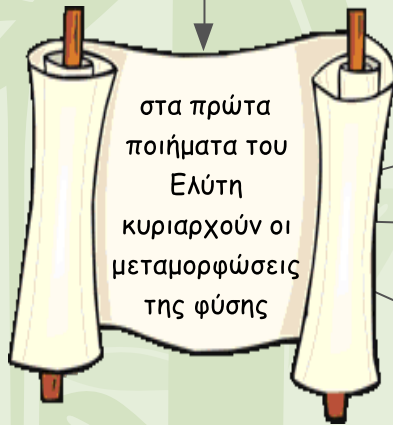
π.χ.

στ. 7-8: η στεριά προσωποποιείται
ως γυναίκα που προκαλεί πόθο
(έμφυλη παρουσία)

Η χρήση τολμηρών
προσωποποιήσεων
και απροσδόκητων
μεταφορών

έτσι

ο στίχος αποκτά
αλληγορική σημασία

στα πρώτα
ποιήματα του
Ελύτη
κυριαρχούν οι
μεταμορφώσεις
της φύσης

ένα κορίτσι
γίνεται ροδιά

ένα κορίτσι
μεταμορφώνεται
σε πορτοκάλι

η ιδέα του
καλοκαιριού
προσωποποιείται
στο σώμα ενός
παλικάριου

Η χρήση
τολμηρών
μεταφορών

π.χ.

πίνοντας ήλιο
κορινθιακό

ξαφνιάζει
τον
αναγνώστη

δηλώνει πως ο
ποιητής βιώνει
άπληστα τη σχέση
του με τα φυσικά
στοιχεία, με τρόπο
άμεσο

το διάχυτο ηλιακό
φως, σαν να είναι
κάτι ρευστό και
εύγευστο, ο ποιητής
το πίνει και το
απολαμβάνει σαν
γεύση

Οι μεταφορές

- **διαβάζοντας τα μάρμαρα**
⇒ δηλώνεται μεταφορικά η γνωριμία με τον αρχαίο πολιτισμό
- **αμπέλια θάλασσες**
⇒ μπορεί να σημαίνει αμπέλια και θάλασσες ή αμπέλια σαν θάλασσες
- **ένα τάμα ψάρι**
⇒ παρουσιάζεται μεταφορικά η δραστηριότητα του ψαρέματος. Επιθετικοποιείται το ουσιαστικό **τάμα**
- **τα πράσινα πουλιά σκίζουν τα όνειρά μου**

ΜΕΤΩΝΥΜΙΕΣ

- **Χώνω το χέρι μου στις φυλλωσιές του ανέμου**
 - ⇒ το φύσημα του ανέμου εμφανίζεται σαν στερεή ύλη που ο ποιητής μπορεί να τη νιώσει με την αφή
- **Τα φύλλα που ο ψαλμός του ήλιου αποστηθίζει**
 - ⇒ το φως του ήλιου «διαβάζει» τα φύλλα, ο ήλιος είναι δηλαδή στραμμένος προς αυτά ενώ κανονικά τα φύλλα στρέφονται προς τον ήλιο
 - ⇒ εμπυχώνεται το φυσικό στοιχείο του ήλιου

ανατρέπει τη λογική τάξη του κόσμου

Χώνω το χέρι μου στις φυλλωσιές του ανέμου

το αναμενόμενο θα ήταν ο άνεμος να περνά μέσα από τις φυλλωσιές και να κάνει αισθητή την παρουσία του

έτσι, το άυλο και το μη ορατό αποκτά υλικό βάρος

γίνεται συγκεκριμένο, αφού ο ποιητής το αγγίζει

που δημιουργεί εικόνες πολύ λυρικές

και καθιστά απτά και ζωντανά τα στοιχεία του φυσικού κόσμου

Η χρήση
υπερρεαλιστικών
εικόνων με ρευστό
περίγραμμα

πρόκειται για έναν ιδιαίτερο χειρισμό της γλώσσας

Υπερρεαλιστικές εικόνες

- **Οι λεμονιές αρδεύουνε τη γύρη της καλοκαιριάς**
⇒ υπερρεαλιστική εικόνα που παρουσιάζει τα δέντρα της λεμονιάς σε καλοκαιρινή ανθοφορία
- **Φεύγω με μια ματιά ... όπου ο κόσμος ξαναγίνεται όμορφος από την αρχή στα μέτρα της καρδιάς**
⇒ ο ποιητής φεύγει με τη φαντασία

Χρήση καθημερινών λέξεων

- Η θάλασσα είναι για τους Έλληνες κάτι πολύ οικείο και διόλου άγριο· μοιάζει με μια δεύτερη γη που πρέπει να καλλιεργηθεί. Γι' αυτό και στην ποίησή του η θάλασσα παρουσιάζεται σαν στεριά, σαν κήπος και το αντίστροφο: «δρασκελίζοντας αμπέλια θάλασσες» (όχι ασύνδετο, αλλά **παρομοίωση**: αμπέλια σαν θάλασσες). Ο ποιητής επεξεργάζεται την προσωπική του ποιητική γλώσσα, μια γλώσσα συγκινησιακή, ανάλογη με τη γλώσσα ενός μουσικού.

Συμπερασματικά ο Ελύτης

διατήρησε

- την απελευθερωτική δύναμη της φαντασίας και του ονείρου,
- τη δυναμική ροή των εικόνων,
- το κεντρικό θέμα και την αυστηρή δομή. Στο ποίημα υπάρχει κάποιος θεματικός ιστός, ειρμός και νοηματική αλληλουχία,
- τη μαγεία των λέξεων,
- την άλογη σύνδεσή τους,
- *την αστιξία*,
- κυρίως όμως δανείζεται την έμφαση στις αισθήσεις.

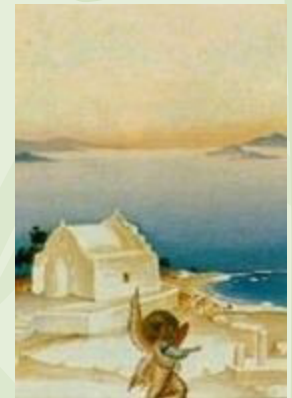
δεν υιοθέτησε

- την αυτόματη γραφή,
- τους ακραίους λεκτικούς συνδυασμούς

Η έμφαση στις αισθήσεις

- Ο ίδιος ο Ελύτης σε συνέντευξή του έλεγε ότι έφερε στην ποίηση μια μέθοδο κατανόησης του κόσμου μέσω των αισθήσεων και αυτό το όφειλε στον υπερρεαλισμό. Οι αισθήσεις ανυψώνονται σε ένα επίπεδο καθαγιασμένο. Η ελληνική φύση είναι οργανικό στοιχείο στην ποίηση του Ελύτη. Είναι ένα σύνολο φαινομένων που έχουν ως χαρακτηριστικό γνώρισμά τους την αέναη κίνηση. Τα φυσικά στοιχεία έχουν ανθρώπινες ιδιότητες, συμπλέκονται με τους ανθρώπους.
 - οι διάσπαρτες εικόνες → όραση
 - πίνω → γεύση
 - οι φυλλωσιές του ανέμου → ακοή
 - χώνω το χέρι μου → αφή
 - οι λεμονιές → όσφρηση

Η σχέση του με τη φύση

- Η σχέση του ποιητή με τη φύση είναι προσωπική. Αυτό δηλώνεται και από τα ρήματα σε α' πρόσωπο και τη χρήση της αντωνυμίας μου.
- Είναι σωματική και αισθησιακή, προσεγγίζει δηλαδή τον κόσμο με τις αισθήσεις και όχι με τη λογική. Η φύση, εκτός από αισθητική αξία, έχει και ηθική, είναι δηλαδή για τον ποιητή η πηγή του ωραίου και του καλού

Η ποίηση του Ελύτη

- Η ποίηση του Ελύτη είναι δροσερή, εφηβική, δυναμική και αισιόδοξη. Ο Ελύτης είναι ο ποιητής των αισθήσεων, του ήλιου, της Θάλασσας, της λυρικής μαγείας.
- Αξιοποίησε τις δυνατότητες της ελληνικής γλώσσας και πίστευε ότι η ποίηση έχει μεταμορφωτική δύναμη.
- Ρόλος του ποιητή για τον Ελύτη είναι να αποκαλύψει με τη φαντασία και το όνειρο μια διαφορετική σχέση του ανθρώπου με τα πράγματα, να δημιουργήσει μια άλλη πραγματικότητα, στην οποία άνθρωπος και φύση να συγκλίνουν αρμονικά. Αυτή η υπερπραγματικότητα είναι για τον ποιητή η μόνη αυθεντική. Ο Ελύτης είναι από τους πιο σημαντικούς λυρικούς ποιητές του 20^{ου} αιώνα.

